

Dr hab. Wojciech Morawski, prof. UMK

Toruń, 26 maja 2024 r.

Katedra Prawa Finansów Publicznych

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Mikołaja Kopernika

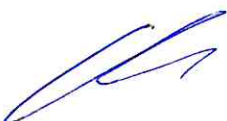
w Toruniu

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana Grzegorza Kazimierza Walkowskiego

*Polskie prawo celne w latach 1918-1939, aspekt historyczno-prawny w ujęciu dogmatyki
prawa*

przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Wiesława Czyżowicza

oo00oo

1. Temat i tytuł pracy

Temat rozprawy doktorskiej zmusza *prima facie* do postawienia pytania, czy praca mieści się w zakresie tematyki prawnej, czy raczej historycznej? Mimo że w temacie pracy pojawia się zwrot „historyczno-prawna”, to nie mam większych wątpliwości, iż praca ta może stanowić rozprawę doktorską w zakresie dyscypliny nauki prawne, tradycyjnie bowiem historia prawa zaliczana jest do dyscypliny nauki prawne. Doktorant prezentuje w pracy rozważania dotyczące regulacji prawnej, aczkolwiek w aspekcie historycznym. Wskazuje jednocześnie, iż rozważania historyczne będą dokonywane w kontekście dogmatyki prawa.

2. Analiza treści pracy

Praca składa się z 4 rozdziałów poprzedzonych wstępem. Na końcu znajduje się oczywiście zakończenie. Dość nietypowym elementem pracy są tak zwane dodatki.

We **wstępie** Doktorant wskazuje na główny cel dysertacji, którym jest rozpatrzenie tak zwanej kwestii poznawczej oraz wykazanie, że w systemie prawnym obowiązującym na terytorium Polski niemal od chwili odzyskania przez naród i obywateli niepodległości istniał na tyle przedmiotowo wyodrębniony, a także usystematyzowany zbiór przepisów prawnych, iż z punktu widzenia teorii prawa uznać można, że przedstawia on w zakresie szeroko rozumianego celnictwa, samodzielną gałąź prawną tworzącą system polskiego prawa celnego. Tak ujęty cel badawczy jest dość słabo związany z tematem pracy. Poza tym jest on dość oczywisty. Wykazanie, że prawo celne stanowi odrębną gałąź prawa niewiele właściwie wносиło by do naszej wiedzy, nie miałyby też prawdopodobnie większego znaczenia praktycznego. Jeżeli byłoby inaczej (np. z punktu widzenia metod wykładni), to należałoby to w pracy wykazać. Następnie autor deklaruje, że będzie opierał się na twierdzeniu, iż istnieje charakterystyczna i unikalna norma prawa celnego, na podstawie której powstają stosunki prawno-celne. Znowu mamy do czynienia z tezą dość ogólną, o dość niewielkim znaczeniu praktycznym. Nawet gdyby uznać, że została ona udowodniona, to Autor wskazuje już we wstępie, iż ta norma prawa celnego jest konstrukcyjnie i funkcjonalnie zbliżona do normy

prawa administracyjnego, a jednocześnie podobne do normy prawno-podatkowej. Jakie więc znaczenie miałyby jej wyodrębnienie? Oczywiście rozważania na temat tego, czy np. prawo podatkowe stanowi odrębną dziedzinę prawa są dość często spotykane w polskim prawie podatkowym, można więc i rozważać analogiczne podejście do prawa celnego. Jednak nie za bardzo rozumiem cel tych rozważań, skoro nie mają one większego przełożenia na praktykę (nic takiego nie wykazano w pracy). Jestem zwolennikiem podejścia, iż rozważania teoretyczne muszą mieć jakiś sens praktyczny.

We wstępie autor przedstawia także źródła poznania prawa, gdzie wskazuje na liczne dzieła teoretyków prawa, jak i prawników specjalizujących się w innych dziedzinach prawa, na przykład prawie administracyjnym czy konstytucyjnym. Wskazuje też na autorów piszących o prawie celnym. Niestety posługuje się tylko nazwiskami, nie wskazując danych dotyczących publikacji, co traktuję jako pewien niedostatek pracy. Inna sprawa, że często wskazuje tutaj na autorów współczesnych, którzy nie odwołują się do polskiego prawa celnego przed 1939 rokiem. Zupełnie zbędne jest wyjaśnianie przez autora faktu istnienia internetowego systemu aktów prawnych, gdzie dostępne są przepisy. Zupełnie inaczej odnoszę się do informacji dotyczących dostępności do źródeł poznania prawa z okresu przed 1939.

We wstępie można wskazać na stwierdzenia nieraz zbędne. Przykładowo na stronie czternastej znajduje się stwierdzenie, że prawo budżetowe uchwalone przed 1939 rokiem zapewniało funkcjonowanie państwa polskiego także po klęsce wojny obronnej 1939. Samo to twierdzenie może być uznane za poprawne, ale nie widzę tutaj związku z prawem celnym. Jako że władze polskie na emigracji nie pobierały przecież ceł.

Rozdział pierwszy ma typowy charakter wprowadzający. Autor wyjaśnia w nim cele pracy, tezę badawczą, metodologię. Istotne znaczenie mają w nim kwestie definicyjne. Autor deklaruje, iż dokona tej analizy w kontekście dogmatyki i doktryny prawa celnego.

W rozdziale tym Doktorant rozwija swoją tezę badawczą, iż polskie prawo regulujące zagadnienia celne w latach 1918 – 1939 oparte o autonomiczne krajowe regulacje prawne tworzyło osobną gałąź prawa, mogącą zostać uznaną za odrębny od innych, szczególnie zorganizowanych przedmiotowo zbiorów norm prawa krajowego system normatywny mogący być dogmatycznie zdefiniowany jako system polskiego prawa celnego. Wskazuje tu na argumenty przemawiające za taką tezą. Otóż przykładowo wskazuje na istnienie odrębnego

pionu administracji państwowej, dorobek judykatury, wyprofilowanie przedmiotowego procesu dydaktycznego etc. Rozważania te niewątpliwie są dość ciekawe, aczkolwiek w dość niewielkim stopniu nawiązują do tematu pracy, który przecież odnosić się miał do historii prawa celnego. Następnie Autor szczegółowo rozwija swoją koncepcję teorii badania prawa celnego, przechodzi do dogmatyki, badania prawa i płaszczyzn badania. Są to rozważania z zakresu teorii prawa, które mogłyby się znaleźć właściwie w każdej pracy doktorskiej. Uważam je za zbędne. W podrozdziale 1.6. pod tytułem Zagadnienia definicyjne ceł w świetle dogmatyki i doktryny Autor najpierw prezentuje różne, nie zawsze skoordynowane, poglądy dotyczące polityki celnej i terminologii w zakresie prawa celnego, aby następnie przejść do omawiania podstawowych pojęć prawa celnego, tak jak obowiązek celny dług celny i klasyfikacje ceł. Znowu mamy do czynienia z informacjami, które mogłyby znaleźć się w każdej pracy doktorskiej z zakresu prawa celnego, gdyż nie nawiązują one jeszcze do tematyki pracy. Dopiero podrozdział dotyczący pojęcia cła w przepisach prawnych II RP uznaję za istotny. Jest on jednak dość krótki. W rozdziale 1.6.5 Norma prawna prawa celnego, stosunek prawno-celny mamy do czynienia z powrotem do rozważań zakresu teorii prawa, teorii normy prawnej. Autor przedstawia tutaj na przykład rodzaje stosunków prawnych. Klasyfikacje te znowu w niewielkim stopniu nawiązują to do tematu pracy. Rozdział pierwszy pracy uważam za nadmiernie przesycony tematyką teoretyczno-prawną. Autor ma problem z trzymaniem się tematu pracy.

Rozdział drugi to już rozważania związane ściśle z tematyką pracy. Autor przedstawia w nim kształtowanie się granic państwa polskiego w kontekście celnym. Prezentuje tutaj także tworzenie i organizację służb ochrony granic i służb celnych. Rozdział ten uważam za bardzo istotny. Wypełnia on istotną lukę w naszej wiedzy o historii prawa celnego. To solidna praca nad materiałem normatywnym o charakterze historycznym. Rozdział ten należy docenić jako najbardziej wartościowy. Nie zawsze rozumiem, dlaczego niektóre zagadnienia znajdują się w bardzo rozbudowanych przypisach zamiast w głównym toku analiz.

Rozdział trzeci Prawo materialne, postępowanie celne w okresie międzywojnia także oceniam bardzo pozytywnie. Znajduje się tu w miarę szczegółowa analiza rozwoju regulacji celnej w okresie międzywojnia. Autor prezentuje niekiedy niepotrzebnie detaliczne rozważania. Prezentuje Doktorant w nim poszczególne polskie taryfy celne, oczywiście nie

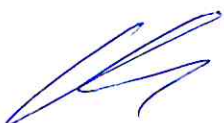
prezentując ich treści, co byłoby niemożliwe z uwagi na ich objętość. Autor prezentuje w tym rozdziale tak zwany polski narodowy model postępowania celnego. Jednak jego cechy są dość ogólne i typowe dla każdego systemu prawa celnego, jak na przykład konieczność stosowania polskich taryf celnych w odniesieniu do towarów przy wprowadzaniu na polski obszar celny. Niestety, Doktorant zaczyna wchodzić w bardzo szczegółowe prezentowanie poszczególnych rozwiązań, na przykład dotyczących reglamentacji w ruchu towarowym w obrocie celnym zakazów ograniczeń z wolnej od cła. Nie są to rozważania błędne, ale wypisywanie poszczególnych rodzajów towarów mija się nieco z celem pracy doktorskiej. Oczywiście interesujące są informacje dotyczące organizacji administracji celnej, która oddzielnie funkcjonowała początkowo dla poszczególnych obszarów państw zaborczych, a także nawet odrębnie dla Śląska Cieszyńskiego. Autor prezentuje też poszczególne zagadnienia proceduralne.

Rozdział czwarty nosi tytuł Polskie prawo celne i zagadnienia budżetowe z okresu międzywojnie. Podrozdział 4.1. odnoszący się do preliminarzy budżetowych i ustaw skarbowych II RP, jak rozumiem, miał pokazać znaczenie dochodów z ceł dla budżetu państwa. Ten element został jednak bardzo słabo, w nim zaakcentowany. Kolejne podrozdziały tego rozdziału są dość chaotyczne, a nawet wychodzą poza zakres tematu pracy. Autor wskazuje na przykład na obowiązywanie przepisów przedwojennych w okresie tak zwanej Polski Ludowej. Nie zawsze widzę związek tych rozważań z tematem pracy. To chwilami bardziej publicystyka lub polemika historyczna niż praca o historii prawa celnego.

Zupełnie nie rozumiem sensu rozdziału „**Dodatki**”. Logiczne jest, że zawiera on np. bibliografię. Nie rozumiem jednak sensu zamieszczania fragmentów wyroków sądów wraz z fragmentami glos. Ten materiał powinien znaleźć się w zasadniczej treści pracy, połączony z całością pracy.

3. Metodologia pracy

Praca stanowi mieszankę rozważań z zakresu teorii prawa i prawa celnego. Nie zawsze jasny jest dla mnie sens rozważań teoretyczno-prawnych. Autor dość sprawnie odwołuje się do

regulacji normatywnej. Zupełnie za to nie wykorzystuje orzecznictwa sądów, cytując je tylko w tzw. „dodatku”.

4. Ocena formalna pracy

Wskazać można na zdarzające się tak zwane literówki. Na przykład na stronie 13 „na przykładzie” zamiast „na przykładzie”, na stronie 77 „spawy kontyngentów” zamiast „sprawy kontyngentów”. Na stronie 45 w przypisie 119 tytuł czasopisma Państwo i Prawo zapisany został jako „Państwo i prawo”. Przykłady podobne można mnożyć.

Wnioski

Recenzowana praca dotyczy istotnego tematu z pogranicza nauk historycznych i prawnych. Można mieć zastrzeżenia do przedstawionej pracy, np. zwrócić uwagę chociażby na to, że cele badawcze są dość oczywiste. Praca jest napisana momentami chaotycznie, nie na temat, z naciskiem na rozważania teoretyczne o dyskusyjnym znaczeniu.

Jednak mimo podniesionych w recenzji zastrzeżeń można uznać, iż przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w dyscyplinie nauk prawnych, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, w rozumieniu art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Signature Not Verified

Dokument podpisany przez Wojciech
Morawski
Data: 2024.05.27 10:38:02 CEST

